

Makranczi Zsolt

Örökség Kultúrpolitikai Intézet igazgatója

Bevezetés – a MúzeumokMa 2020 kutatás módszertana, a részt vevők köre

A MúzeumokMa 2020 országos kutatás előkészítése 2019. őszén indult. Az Előszóban már megfogalmazott célok eléréséhez az előkészítés során meghatároztuk a vizsgálni kívánt muzeális intézmények és szakemberek körét, a lekérdezés módszertanát, valamint a főbb témaköröket.

A MúzeumokMa 2020 kutatásba bevont intézmények és személyek

A kutatásba a magyarországi múzeumi hálózat tagjait, a különböző besorolású múzeumok (országos múzeumok, megyei hatókörű városi múzeumok, országos szakmúzeumok, tematikus és területi múzeumok, közérdekű muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek) főigazgatóit/igazgatóit, középvezetőit és munkatársait, valamint a múzeumokkal szerződéses viszonyban álló szolgáltató cégek vezetőit vontuk be.

A MúzeumokMa 2020 kutatás módszertana

Az országos lekérdezésben különböző fázisaiban kvantitatív és kvalitatív adatgyűjtést végeztünk, valamint korábbi elemzések eredményeit is felhasználtuk.

- Kvantitatív adatgyűjtés
 - statisztikai adatok begyűjtése
 - kérdőíves adatbekérés
- Kvalitatív adatgyűjtés
 - mélyinterjúk
 - fókuszcsoporthoz tartozó interjúk

MúzeumokMa 2020 kutatás kérdőívei

A kérdőíves adatbekérés során differenciált adatgyűjtést végeztünk. A vizsgálathoz összesen hét kérdőív készült 1) az országos múzeumok főigazgatói, 2) a megyei hatókörű városi múzeumok igazgatói, 3) az országos szakmúzeumok igazgatói, 4) a területi múzeumok, tematikus múzeumok, közérdekű muzeális gyűjtemények, közérdekű muzeális kiállítóhelyek igazgatói, 5) a múzeumok középvezetői, és 6) munkatársai, valamint a múzeumokkal kapcsolatban álló (7) szolgáltató cégek vezetői

részére. A kérdőívek online felületen voltak elérhetőek 2020. március 23. – április 9. között.

A kérdőív kitöltésében részt vevő főigazgatók és igazgatók listáját az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkárság Múzeumi Főosztályától kaptuk, a középvezetők és a szolgáltatók elérhetőségeit a múzeum vezetőitől kértük be.

Az intézményvezetőket, középvezetőket és szolgáltatókat e-mailben kerestük meg és kértük fel a részükre elkészített kérdőív kitöltésére. A munkatársak kérdőíve online elérhető volt bárki számára, azt az igazgatóknak küldtük el, kérve a munkatársaik közötti megosztást, továbbá közzétettük a kutatás népszerűsítéséhez használt online kommunikáció során is.

A kutatásra igazgatók, középvezetők és a szakmai szervezetek (*Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület, Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége*) segítségével; szakmai konferencián (*Országos Múzeumigazgatói Konferencia*) tartott előadással; szakmai portálokon (*magyarmuzeumok.hu, pulszky.hu*) megjelent interjúkkal; valamint a Facebookon közzétett videóinterjúval és hirdetési kampánnyal hívtuk fel a figyelmet.

A *MúzeumokMa 2020* kutatás témakörei

A különböző kérdőívekben az alábbi nagy témákkal kapcsolatban tettünk fel kérdéseket:

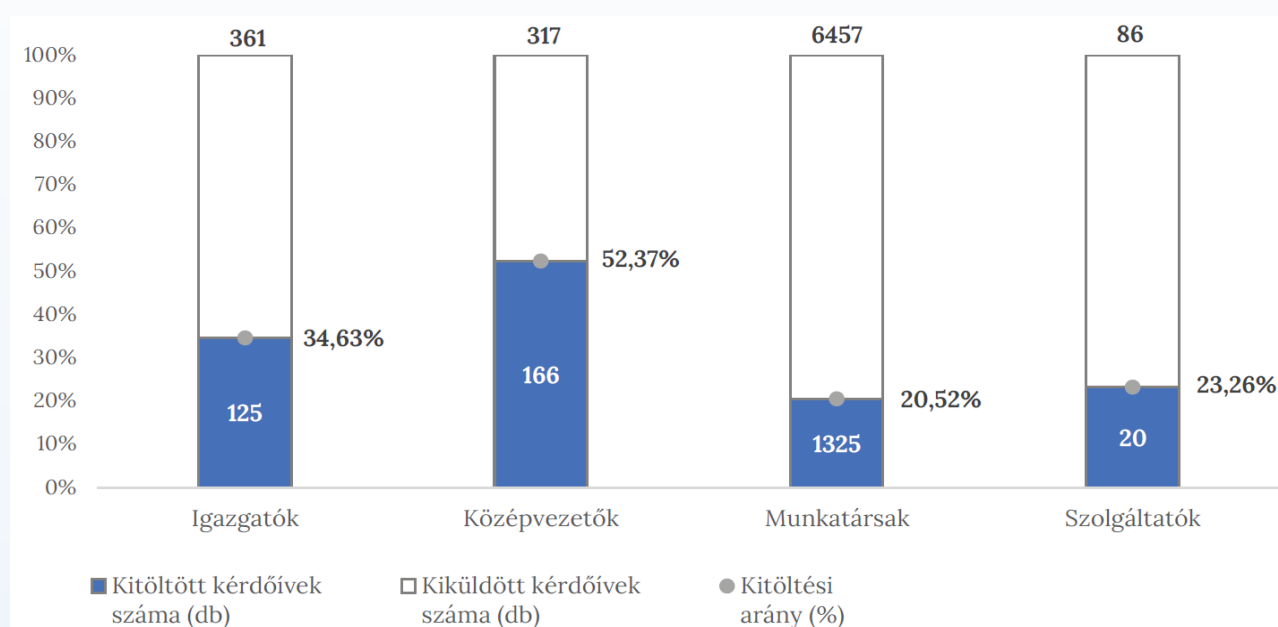
Témakörök	Fő/Igazgatók (1-4)	Közép-vezetők (5)	Munkatársak (6)	Szolgáltatók (7)
A múzeumok fenntartásának és korszerű működtetésének feladatai				
A múzeumok fenntartható finanszírozásának lehetőségei				
A múzeumok emberi erőforrás-gazdálkodásának jelenlegi állapota				
Javaslatok a múzeumi alkalmazottak pályántartására				
A múzeumok aktuális társadalmi feladata				
A szolgáltató múzeum szemlélet irányai, lehetőségei				
A 2013. január elsején életbe lépő fenntartói változások elemzése				
A múzeumi világ fejlődését előmozdító területek vizsgálata				

A *MúzeumokMa 2020* kutatás kérdőívet megválaszolókra vonatkozó adatok

A kérdéssort összesen 1636-an töltötték ki, ebből 1616 fő múzeumi alkalmazott (igazgatók, középvezetők, munkatársak) és 20 fő szolgáltató cég vezetője.

Az 1616 múzeumi alkalmazott, a 2019. évi kulturális statisztikai adatok alapján a múzeumokban dolgozó 7135 fő teljes- vagy rész munkaidős foglalkoztatottnak a 22,65%, ez nagy érdeklődést és kitöltési hajlandóságot mutat. A konkrét e-mail címre kiküldött kérdőívek esetében pontosan megállapítható a kitöltési arány, a munkatársak részére készített online, mindenki által elérhető kérdőív esetében, csak becsült számmal dolgozhatunk.

A kitöltők megoszlása foglalkozási körök szerint¹ (N=1636)

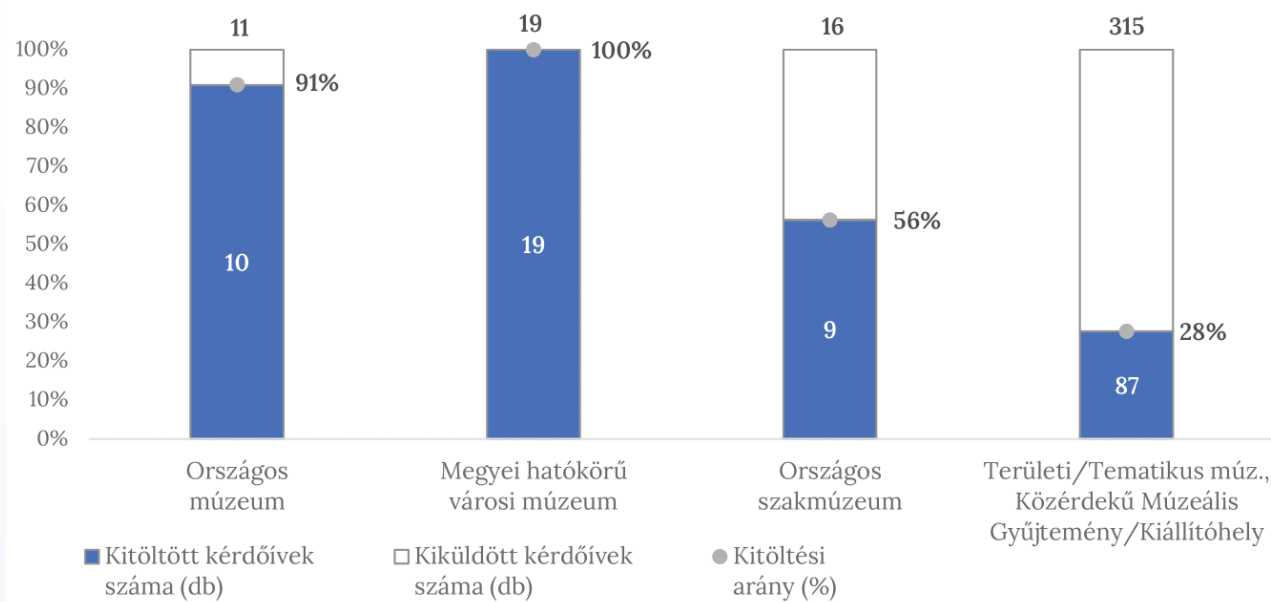

A fő/igazgatók esetében a múzeumok besorolása szerinti kitöltési megoszlást is látjuk. A megyei hatókörű városi múzeumvezetők közül mindenki, az országos múzeumok főigazgatóitól 10 kérdőívet kaptunk a lehetséges 11-ből és az országos szakmúzeumok igazgatóinak is több mint fele kitöltötte a kérdőívet. A területi és tematikus múzeumok, a közérdekű muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek közül összesen 316 intézmény igazgatójának küldtük ki a kérdőívet, több mint negyedük ki is töltötte azt.

¹ A Munkatársak - Kiküldött kérdőívek száma adat egy becsült szám: a 2019. évi kulturális statisztikai adatszolgáltatás 'Munkavégzésre irányuló jogviszonyban állók-Együtt' adatából (7135) kivontuk az igazgatóknak (361) és középvezetőknek (317) kiküldött kérdőívek számát, feltételezve, hogy ők azt töltötték ki.

A fő/igazgatók ilyen nagy kitöltési hajlandósága is mutatja a kutatás jogosságát és az igényt a múzeumi világ mélyebb, pontosabb megismerésére.

Fő/Igazgatói kitöltések aránya a múzeumok besorolása szerint (N=125)

A kérdőíveknél a korábban említett nyolc nagy témakör mellett a kitöltőre vonatkozóan is végeztünk adatbekérést a szakmai kérdésekre adott válaszok pontosabb értelmezhetősége érdekében.

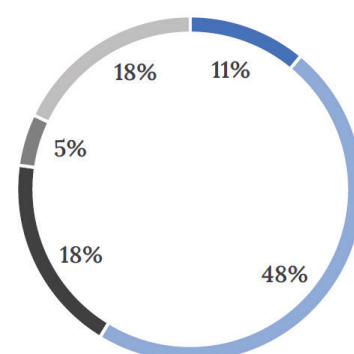
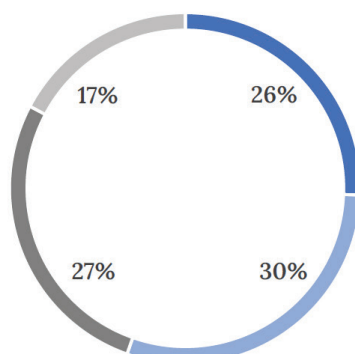
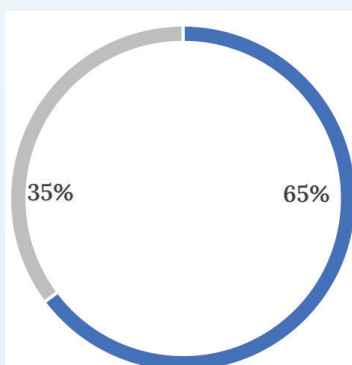
A válaszadók nemére, életkorára, végzettségére vonatkozó adatokból látható, hogy a női munkatársak a kitöltésben aktívabbak voltak, ahogy életkor szerint a 36-45 éves korosztály. Az adatot szolgálók 82%-ban rendelkeznek felsőfokú végzettséggel.

A kérdőívet kitöltők megoszlása ... (N=1616)

nemek szerint (%)

életkor szerint (%)

végzettség szerint (%)

■ nő ■ férfi

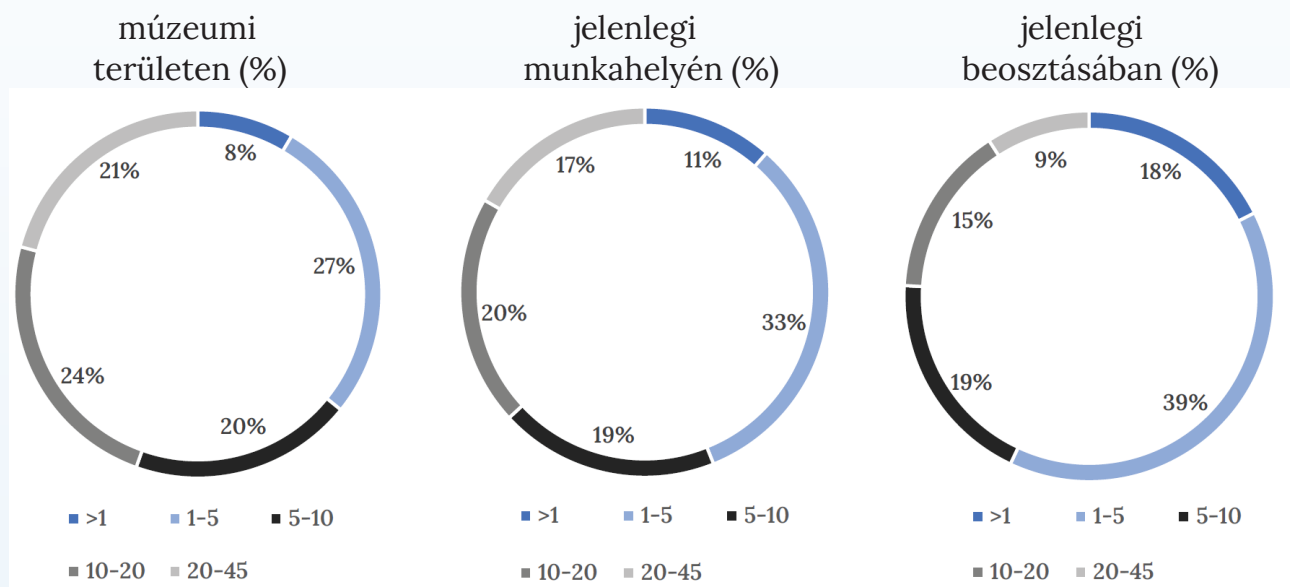
■ 20-35 ■ 36-45
■ 46-55 ■ 56-65

■ Phd ■ egyetemi diploma
■ főiskolai diploma ■ felsőfokú szakképzés
■ Egyéb

A munkatársakat a múzeumi szakmában, jelenlegi munkahelyükön és jelenlegi munkakörükben eltöltött munkaviszonyuk idejéről is megkérdeztük.

A válaszadók közel harmada kevesebb mint öt éve dolgozik a múzeumi ágazatban, jelentős részük (44%) 5-20 év között és több mint ötödük húsz évnél is régebben. 44% öt évnél nem régebben került jelenlegi munkahelyére, míg 17% már több mint 20 éve ugyanott dolgozik. A jelenlegi beosztás tekintetében legjellemzőbb, hogy 5 éven belül kerültek mostani posztjukra és ezen belül is figyelemre méltó az elmúlt év (2019.) amikor is a munkatársak 18% új beosztásba került, igaz ebből az összesre vetített 8% a tavalyi évben csatlakozott a múzeumi szakmához. A munkavállalók 9%-a már több mint 20 éve jelenlegi beosztásában van.

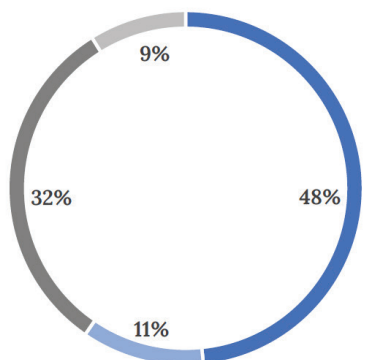
Mióta dolgozik ... (N=1616)

A fő/igazgatói kérdőívekben az általuk irányított múzeumra vonatkozóan is feltettünk kérdéseket. A múzeumok közel fele önálló, míg 43% intézményegyüttes része és annak vagy központi egysége (11%) vagy tagintézménye (32%). Gazdálkodásukat tekintve 46% önálló, 48% nem önálló. Az intézmények több mint fele (53%) települési vagy kerületi önkormányzat, míg 28% állami fenntartása alá tartozik. 8%-nak alapítvány, 6%-nak pedig gazdasági szervezet a fenntartója.

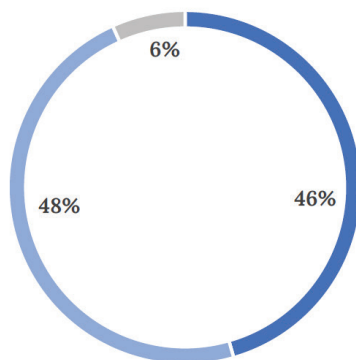
A múzeális intézmény (N=125)

típusa (%)

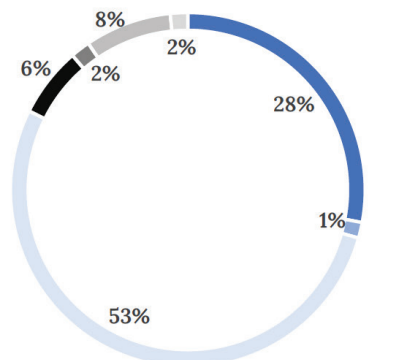
- önálló
- intézményegyettes központi intézménye
- intézményegyettes tagintézménye / szervezeti egysége
- egyéb

gazdálkodási módja (%)

- önálló
- nem önálló
- egyéb

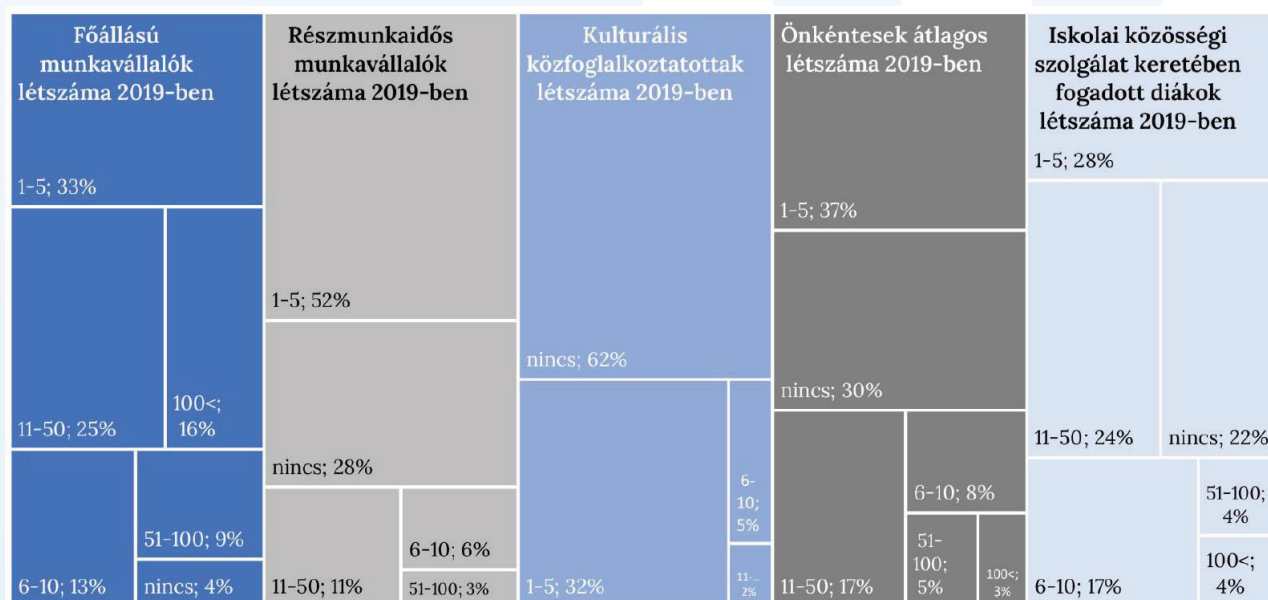
fenntartója (%)

- központi költségvetés, állam
- települési, kerületi önkormányzat
- egyház
- egyéb
- megyei, fővárosi önkormányzat
- gazdasági szervezet
- alapítvány

A foglalkoztatási adatokra is rákérdeztünk, így a főállású és részmunkaidős munkavállalók, a kulturális közfoglalkoztatottak, az önkéntesek és az iskolai közösségi szolgálat keretében fogadott diákok létszámára.

A múzeális intézmények foglalkoztatottsági adatai (N=125).

A *MúzeumokMa 2020* kutatás mélyinterjúi

A kutatás második szakaszában a kérdőíves adatok kielemezése után egyes témakörök további részletezése érdekében mélyinterjúkat készítettünk. Alkalmazkodva a járványhelyzet körüli bizonytalansághoz a mélyinterjúkat különböző módokon (személyesen, telefonon, online videókonferencia keretében) bonyolítottuk le.

A kérdések három témakört öleltek fel: 1) alapfeladatok és stratégia, 2) szolgáltató szemlélet, 3) emberi erőforrás-menedzsment.

Mélyinterjúkra felsővezetőket és középvezetőket kértünk fel, az kiválasztásuknál szempont volt, hogy minden múzeumi típus képviselje magát. A felkért 50 fő közül 44 múzeumi felső- és középvezetővel készült interjú az alábbi megoszlásban.

	felsővezető	középvezető	összesen
országos múzeum	8	5	13
megyei hatókörű városi múzeum	7	7	14
országos szakmúzeum	4	2	6
területi múzeum	4	0	4
tematikus múzeum	1	0	1
közérdekű muzeális gyűjtemény	2	1	3
közérdekű muzeális kiállítóhely	1	2	3
összesen	27	17	44

A *MúzeumokMa 2020* kutatás fókuszcsoportos lekérdezése

A vizsgálat harmadik elemére 2020. novemberében került sor. A koronavírus második hulláma elleni védekezés érdekében meghozott kormányzati intézkedések betartása mellett, ezeket már kizárólag az online térben – videókonferencia alkalmazás segítségével – bonyolítottuk le.

Összesen négy alkalomra került sor 1) az országos múzeumok főigazgatói (6 fő), 2-3) a megyei hatókörű városi múzeumok igazgatói (14 fő) és 4) a múzeumi szakma elismert szakembereinek (9 fő) részvételével.

A beszélgetésen a résztvevőket elsősorban az éppen aktuális jogviszonyváltás folyamatáról; a múzeumok szervezeti struktúrájának átalakításáról; az országos múzeumok mintaadó szerepéről; a múzeumok tudományos feladatáról; a múzeumok

és a turizmus, a közösségek, az identitás kapcsolatáról; valamint a munkatársak fejlesztéséről és megtartásáról kérdeztük.

A kvalitatív interjúk sikeresek voltak, segítségükkel tovább tudjuk árnyalni a kérdőívek, valamint a kulturális adatszolgáltatások statisztikai kimutatásait, érthetőbbé válnak bizonyos döntések és lehetőségünk lesz ok-okozati viszonyok megállapítására és megértésére.

Köszönjük a kutatásban résztvevő múzeumi szakembereknek, hogy a kérdőívek kitöltésével, valamint tapasztalataiknak és véleményeiknek a különböző interjúkon történt megosztásával hozzá járultak az elemzés eredményességéhez!